

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 245/2024-18

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1) [REDACTED], 2) [REDACTED], a 3) [REDACTED], zastúpených Mgr. Marekom Gutikom, advokátom, Armádna 5, Trenčín, proti príkazu na vykonanie domovej prehliadky Mestského súdu Bratislava I sp. zn. 8Tp/88/2023-2-V-MS BA I z 8. októbra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľov

1. Sťažovatelia [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľ 1“), [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka 2“) a [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľka 3“ alebo spolu aj „sťažovatelia“) sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 8. decembra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa 21 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) príkazom mestského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Ďalej v ústavnej sťažnosti ústavnému súdu navrhujú, aby označený príkaz zrušil a priznal tiež sťažovateľom primerané finančné zadostučinenie v celkovej sume 16 000 eur, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v obydlí (rodinný dom) užívanom sťažovateľmi, ktorého vlastníkom je sťažovateľ 1, bola na základe príkazu na vykonanie domovej prehliadky mestského súdu sp. zn. 8Tp/88/2023-2-V-MS BA I z 8. októbra 2023 (ďalej len „namietaný príkaz“) vykonaná domová prehliadka, a to v rámci trestného konania vedeného Odborom Západ, Národnou kriminálnou agentúrou, Prezídiom Policajného zboru (ďalej

len „NAKA“) pod ČVS: PPZ-188/NKA-ZA4-2022 (ďalej len „dotknuté trestné konanie“) pre zločin skrátania dane a poistného podľa § 276 ods. 1 a 4 Trestného zákona.

3. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti prostredníctvom svojho právneho zástupcu formulujú námietku porušenia všetkých svojich označených práv, ktorú odvodzujú od tvrdenia o nedostatkoch namietaného príkazu, ktorý podľa ich vyjadrenia neobsahuje žiadne relevantné skutočnosti podporujúce podozrenie o prítomnosti vecí dôležitých pre trestné konanie v dotknutom obydli. Podľa ich názoru sa mestský súd v odôvodnení namietaného príkazu nevysporiadal ani s otázkou proporcionality predmetného zásahu do práv sťažovateľov spojených s užívaním ich obydli a iba mechanicky prevzal dôvody prezentované v predchádzajúcom návrhu prokurátora.

II.

Posúdenie ústavnej sťažnosti ústavným súdom

4. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého môže ústavný súd konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať jeho ústavnou sťažnosťou, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom, resp. iným orgánom verejnej moci, prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Zmysel a účel uvedeného princípu spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy a orgány činné v trestnom konaní, ktoré v trestnom konaní sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým právnickým osobám alebo fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity ochrany ústavnosti ústavným súdom podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) (obdobne pozri III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 137/2019, II. ÚS 428/2021, II. ÚS 257/2021).

5. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že trestné konanie je od svojho začiatku až po jeho koniec proces, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat pochybenia, znamenajúce porušenie práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ak tieto pochybenia neboli odstránené v priebehu samotného trestného konania. Pokiaľ by ústavný súd na túto skutočnosť neprihliadal, poprel by účel a zmysel opravných prostriedkov v trestnom konaní, ktorým je okrem iného aj náprava pochybení vo veci konajúcich orgánov verejnej moci, v tomto prípade orgánov činných v trestnom konaní a súdov (pozri napr. II. ÚS 48/2022, II. ÚS 304/2022, II. ÚS 263/2023).

6. Z obsahu odôvodnenia namietaného príkazu mestského súdu jasne vyplýva, že sťažovateľ 1 figuruje v rámci dotknutého trestného konania ako podozrivá osoba, čo bolo ústavnému súdu potvrdené aj na základe súčinnosti poskytnutej zo strany NAKA. Táto okolnosť vedie ústavný súd k záveru, že sťažovateľ 1 má v postavení podozrivej osoby v zmysle platnej právnej úpravy (na základe jej novelizácie, pozri ďalej) v štádiu prípravného konania možnosť domáhať sa právne účinným spôsobom ochrany svojich označených práv.

7. Ústavný súd v prvom rade upriamuje pozornosť na § 10 ods. 25 a § 33b Trestného poriadku po jeho novelizácii vykonanej zákonom č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, ktoré koncipujú definíciu podozrivej osoby, ako aj jej procesné postavenie z hľadiska priznaných práv a uložených povinností.

7.1. Podľa § 10 ods. 25 Trestného poriadku podozrivou osobou alebo podozrivým je osoba, ktorá nie je obvineným, je však pristihnutá pri trestnom čine, zadržaná pri páchaní trestného činu alebo bezprostredne po ňom alebo zastihnutá na úteku alebo je podľa trestného oznámenia, iného podnetu alebo zistených skutočností podozrivá z trestného činu. Podozrivým je aj spolupracujúci podozrivý podľa odseku 23.

7.2. Podľa § 33b ods. 1 Trestného poriadku podozrivý má práva a povinnosti obvineného, ako aj právo na obhajobu v plnom rozsahu podľa tohto zákona, ak tento zákon neustanovuje inak alebo ak z povahy veci nevyplýva niečo iné; tým nie sú dotknuté procesné práva, ktoré podozrivému priznáva medzinárodná zmluva alebo priamo uplatniteľný právne záväzný akt Európskej únie. Podozrivý má najmä právo na primerané vysvetlenie okolností zakladajúcich podozrenie voči nemu; opis týchto okolností sa uvedie najneskôr v zápisnici o jeho výsluchu s uvedením právnej kvalifikácie skutku, z ktorého je podozrivý. Podozrivý má tiež právo na poskytnutie odpisu zápisnice o jeho výsluchu.

7.3. Podľa § 33b ods. 2 Trestného poriadku práva a povinnosti podľa tohto zákona sa na podozrivého vzťahujú od jeho prvého výsluchu alebo od iného úkonu orgánov činných v trestnom konaní voči nemu alebo v súvislosti s ním alebo v súvislosti s podozreniami, ktoré sa ho týkajú.

7.4. Podľa § 33b ods. 3 Trestného poriadku v prípade pochybností o rozsahu práv a povinností rozhodne na návrh policajta prokurátor uznesením, voči ktorému je prípustná sťažnosť.

8. V nadväznosti na predchádzajúci bod ústavný súd odkazuje na § 230 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní vykonáva prokurátor. Úlohou prokurátora pri výkone dozoru v prípravnom konaní je dozerať na to, aby orgány činné v trestnom konaní dodržiavali všetky ustanovenia Trestného poriadku, aby postupovali v zhode s účelom trestného konania a základnými zásadami trestného konania, musí pritom súčasne dbať na to, aby nikto nebol nezákonne obmedzovaný na základných právach a slobodách. Ústavný súd na toto ustanovenie nepoukazuje samoúčelne. Totiž, aj keď príkaz na domovú prehliadku vydal súd, dozorujúci prokurátor má možnosť v prípravnom konaní poskytnúť ochranu právam podozrivého, a to v prípade, ak uzná jeho argumenty o neperfektnosti takéhoto súdneho príkazu. Aktuálna právna úprava trestného procesu zaťažuje bremenom dokazovania prokurátora, ktorý je zodpovedný za to, či toto bremeno v konaní pred súdom unesie. Prokurátor síce k obžalobe pripojí všetky dôkazy

z prípravného konania (§ 234 ods. 3 Trestného poriadku), v obžalobe však osobitne označuje dôkazy, ktoré navrhuje vykonať na hlavnom pojednávaní [§ 235 písm. e) Trestného poriadku]. ak dozorujúci prokurátor (na základe uplatňovanej obhajoby podozrivého) dospeje k presvedčeniu, že dôkaz trpí vadami nezákonnosti (neústavnosti), neoznačí ich za spôsobilé preukázať vinu. a teda, aj napriek tomu, že dozorujúci prokurátor nemôže vadný alebo neperfektný súdny príkaz na domovú prehliadku zrušiť, môže popísaným spôsobom v absolútnom rozsahu eliminovať jeho účinky. Napokon, ak by tak neurobil prokurátor, a s obdobnou argumentáciou obžalovaného by sa stotožnil súd v štádiu súdneho konania, ani súd by takýto príkaz nezrušil, ale ochranu by poskytol konštatovaním o neperfektnosti takéhoto príkazu a vylúčením výsledkov takejto domovej prehliadky z palety dôkazov spôsobilých preukázať vinu obžalovaného.

9. V naznačenom kontexte ústavný súd poukazuje aj na § 34 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého má obvinený (okrem iných práv) aj právo od začiatku konania proti svojej osobe vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu, a k dôkazom o nich.

10. Napriek značne všeobecnej povahe príslušných ustanovení Trestného poriadku upravujúcich procesné postavenie podozrivej osoby z hľadiska priznaných práv a uložených povinností možno s istotou konštatovať, že podozrivá osoba v rámci svojho práva na obhajobu disponuje možnosťou spochybňovať zákonnosť a opodstatnenosť zaisťovacieho úkonu (domovej prehliadky) voči nej vykonaného, predstavujúceho invazívny zásah do jej práv spojených s nedotknuteľnosťou obydlia a súkromia.

11. Z uvedených ustanovení Trestného poriadku vyplýva, že platná právna úprava zveruje v štádiu konania, v ktorom sa sťažovateľ 1 nachádza, ochranu práv dozorujúcemu prokurátorovi (prípadne prokurátorovi bezprostredne nadriadenej prokuratúry), v ktorého právomoci je korigovať prípadné pochybenia prípravného konania vrátane namietanej nezákonnosti vykonaných úkonov a z nich plynúcich dôkazov. v rámci práva na obhajobu možno uplatniť aj argumentáciu týkajúcu sa zákonnosti postupu pri vydaní príkazu na vykonanie domovej prehliadky, resp. argumentáciu o nezákonnosti obmedzenia základných práv nariadenou domovou prehliadkou.

12. V potenciálnom prípade vznesenia obvinenia sťažovateľovi 1 ústavný súd poukazuje na § 241 a nasl. Trestného poriadku, ktoré sa týkajú ďalšej nasledujúcej etapy trestného konania (súdneho konania v štádiu preskúmania alebo predbežného pojednania obžaloby), podľa ktorých sú závažné procesné pochybenia dôvodom na odmietnutie obžaloby a vrátenie veci prokurátorovi.

13. Napokon v potenciálnom prípade vznesenia obvinenia sťažovateľovi 1 ústavný súd poukazuje na to, že platná právna úprava trestného konania umožňuje aj v nasledujúcich štádiách trestného konania. v rámci práva na obhajobu môže obžalovaný uplatniť aj argumentáciu týkajúcu sa zákonnosti postupu orgánov činných v trestnom konaní v rámci prípravného konania vrátane postupu pri vydaní príkazu na vykonanie domovej prehliadky, resp. perfektnosti namietaného príkazu, a to na hlavnom pojednávaní pred prvostupňovým súdom, prípadne využitím opravných prostriedkov (odvolania a dovolania).

14. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd dospel k záveru, že systém trestného konania poskytuje sťažovateľovi 1 právne prostriedky, prostredníctvom ktorých sa môže účinne domáhať ochrany svojich označených práv. Za týchto okolností nie je daný dôvod, aby ústavný súd vstupoval v príslušnej fáze do prebiehajúceho trestného konania a neprípustne si tak predčasne uzurpoval

právomoc dozorujúceho prokurátora (pozri bod 8), potenciálne aj súdu (ak bude sťažovateľovi 1 vznesené obvinenie), ktoré orgány sú primárne oprávnené a povinné korigovať prípadné pochybenia procesného postupu organov činných v trestnom konaní a súdov, a poskytnúť tak ochranu právam sťažovateľa 1. Ústavný súd v tomto kontexte dodáva, že hodnotenie zákonnosti dôkazov sú orgány činné v trestnom konaní a súdy povinné realizovať ex offio, a hoc (ako už bolo povedané) nemajú právomoc zrušiť vydaný príkaz na vykonanie domovej prehliadky, majú právomoc konštatovať u neho nesplnenie podmienky zákonnosti a na ňu nadväzujúce porušenie práva na súkromie. v tomto ohľade je nevyhnutné zdôrazniť, že orgán činný v trestnom konaní a súd sú povinné nezákonnosť vydaného príkazu na domovú prehliadku a prípadný zásah do práva na súkromie explicitne konštatovať v rozhodnutí, ktorým sa trestné konanie vo vzťahu k dotknutej osobe v danom stupni konania končí; v prípade dotknutej (podozrivej) osoby, ktorej procesná situácia nedospeje do vznesenia obvinenia, bude nevyhnutné, aby dozor konajúci prokurátor zistenú nezákonnosť vydaného príkazu na domovú prehliadku a prípadný zásah do práva na súkromie vo vzťahu k tejto osobe relevantným spôsobom deklaroval. Týmto spôsobom sa vybuduje právny základ pre osobu, ktorej právo bolo takto porušené, domáhať sa náhrady škody, prípadne nemajetkovej ujmy proti štátu prostredníctvom zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a naplnia sa atribúty účinného opravného prostriedku tak, ako to vyžaduje čl. 13 dohovoru. Konkrétnym titulom náhrady škody bude nesprávny úradný postup v jeho definičnom pokrytí ustanovením druhej vety § 9 ods. 1 citovaného zákona, pričom v prípade, ak trestné stíhanie konkrétnej osoby nebolo zavŕšené právoplatným odsúdením, je otázka náhrady škody podľa aktuálne stabilizovanej aplikačnej praxe dostupná aj prostredníctvom nazerania na dotknuté trestné stíhanie ako nezákonné.

15. Argumentácia obsiahnutá v ústavnej sťažnosti sa vo svojej podstate týka osoby sťažovateľa 1. Fakticky sa teda potenciálny prieskum opodstatnenosti nariadenej domovej prehliadky (legitimita a proporcionalita zásahu) viaže k osobe sťažovateľa 1, ktorý je podozrivou osobou vo vzťahu k vyšetrovanej trestnej činnosti, ku ktorej objasneniu mali byť výsledky vykonanej domovej prehliadky použité. Sťažovateľ 1 podaním ústavnej sťažnosti jasne deklaroval záujem uplatňovať ochranu svojich práv, ktoré mali byť podľa jeho mienky nariadením a vykonaním domovej prehliadky dotknuté. Ako vyplýva z citovaných ustanovení Trestného poriadku, ochranu sťažovateľovi 1 sú oprávnené a povinné poskytnúť orgány prokuratúry a potenciálne všeobecné súdy. Táto ochrana bude implicitne zahŕňať aj osoby užívajúce obydlie spoločne so sťažovateľom 1, teda sťažovateľky 2 a 3. Bolo by preto v rozpore s princípom subsidiarity, ak by ústavný súd osobitne vo vzťahu k sťažovateľkám 2 a 3 preskúmaval akceptovateľnosť dotknutého zásahu do ich práv paralelne a na totožnej báze (legitimita a proporcionalita zásahu) popri orgánoch prokuratúry, resp. popri všeobecných súdoch.

16. Nad rámec ústavný súd poznamenáva, že sťažovatelia sa s prípadnou ústavnou sťažnosťou môžu na ústavný súd obrátiť vo fáze právoplatného skončenia vedeného trestného konania, po vyčerpaní dostupných prostriedkov ochrany. v prípade, že sťažovateľovi 1 nebude obvinenie vznesené, bude možné sa na ústavný súd obrátiť s prípadnou ústavnou sťažnosťou po skončení prípravného konania (za súčasného vyčerpania dostupných prostriedkov ochrany).

17. Vychádzajúc zo všetkých uvedených čiastkových záverov, ústavný súd vyhodnotil ústavnú sťažnosť sťažovateľov ako neprípustnú a ako takú ju podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde odmietol.

18. Ústavný súd vzhľadom na všetky svoje závery rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. mája 2024

Peter Molnár
predseda senátu